

dag en dan
hooren?
gewoond
ing
no. Dnr.
G.
an, omdat
dat het in
zal zijn.
en spreken
at dit dan
in heel de
orden weg-
tergaande
ook deze
likatie des
vernommen,
soek iemand
ar des Ko-
atie passen
zet, en het
a hietgeen
ziel op.
uigen?
at we eerst
n, alsof de
ene verzin-
dende vin-
d, hoe de
Woords een
aldus door
euwen door
op gewezen,
den Cate-
Hemelrijks
bestanddeels
Heraut pas-
ten, en dat
er ware ge-
s eerst had
a bezwaren
geleegd, hoe
stelde voor-
d, de predi-
terdaad ten
geen ander
hij over
lien tekst nu
e gemeente
reeds in de
a de Bedie-
haar luister
d meer van
a moest, en
e dwaling af,
lezer eeuw,
lezen, begon
na hieop
Bedienaren
n zinken, tot
elrijks niets
or nogmaals
telling onzer
rheffen, den
o een betere
ots toe: De
meerendeel
dat hooge
acht over de
de prediking
euw was de
iet nationale
king de alge-
de zeden en
nale roeping
ig voor de
a, hoe, waar
olk voor de
e waar.
el waarheids-
og, maar van
n stoomboor
rt men zoo
ware stow-
we wijten, dat
manier onder
de ambassa-
ins schuilen
als de pre-
der vrienden
en hierover
g licht, en
minstens vijf
lijft dat zoo
of met an-
aat.
een maand
bank zit, en
de rechter
hij jaar —
en dezelfde
n als *vanis*
or de Over-
uitgesproken.
a in een ge-
gen, wat hij
ar in gezels-
so zijn opinie
de bediening
ks, van den
des Woords,
dag, dan zal
zoo hij valsch
d in kwaliteit

gesproken, en moet als zodanig gewaar-
deerd worden.
Bij de andere voorstelling is er geen
anbitt en dienaar noodig, en is men ge-
reerd, zoo er slechts een broeder is die vlot
spreken kan.
Ja heel de kerk gaat dan weg.
Want is al het doel een stichtelijk woord,
dan kan men dat stichtelijk woord ook thuis
lezen, of in kleinen kring voorlezen. Men
kan dan van de gedrukte predikatie de
uitnemendste kieren, die allicht hooger zullen
staan, dan de gewone predikatie op een
dorp. Kortom heel het kerkelijk wezen
wordt dan in zijn kernaan en in zijn amb-
ten aangetast. En komt hier nu bij, dat
men ook het Nachmaal des Heeren als
een vriendenmaaltijd gaat beschouwen, en
den Doop maar als zekere plichtigheid,
dan is elke sticht onder het dak der kerk
weggenomen, en heeft men geen *instelling*
van Christus meer, maar hoogstens een
soort vrijwillige vereeniging van menschen.
Men wordt *collegiaal*.
Toch is hiermee niet genoeg gezegd.
Het moet ook duidelijk gemaakt, wat de
prediker, om in Naam zijns Konings te kun-
nen spreken, doen moet.
Want dit spreekt wel vanzelf, het woord
van een predikant op den predikstoel met
Gods Woord gelijk te willen stellen, ware
het uiterste der onzinnigheden.
Maar hierover een volgend maal

Zelfaanklacht.

De Nederlandsche Hervormde kerk bezit
een eigen orgaan in de *Kerkelijke Courant*.
Ook die *courant* brengt de onderschei-
den incidenten ter sprake, die te Nijmegen,
te Leiden en elders binnen den boezem der
kerk onangenaam aandeden.
Ze betreft die incidenten.
Ze erkent dat haar kerk in opspraak
komt, en eindigt met een uitroep der moe-
deloosheid over zooveel onverstand en over-
moed.
Dit lezen we met genoegen.
Immers hierin spreekt niet meer de hooge
toon van de heilige, alleenzigmakende
vaderlandsche kerk, maar de toon der ne-
derigheid en der zelfaanklacht, die van het
onhoudbare van den toestand allerminst een
geheim maakt.
Toch beelde ze zich niet in, dat het met
deze incidenten uit zal wezen.
Integendeel, telkens zullen zich nieuwe
incidenten voordoen. De geesten zullen
weer onrustig worden. De strijd in het ver-
borgene tusschen richting en richting gevoerd
zal almeer naar buiten treden. En geen
twijfel of over eenigen tijd staat men in
deze onhoudbare kerk voor nieuwe, en
voor ernstiger moeilijkheden.
Dat dit eenige jaren achtereen niet zoo
was, lag alleen daaraan, dat de vrees voor
Synodale gestrengheid een tijdlang de mees-
ten in den toom hield.
Men dorst zich niet meer roeren of be-
wegen, uit behoedzaamheid voor provisioneele
schorsing.
En met name de Gereformeerden kropen
in hun schulp.
Maar nu die vrees allengs wijkt, en de
reactie tegen de Doleantie heeft uitgegast,
nu komt er weer meerdere ernst, meer vrij-
heidszin, meer plichtbesef aan het woord.
De duiven schuilen niet langer in haar til,
maar vliegen weer uit.
En dit nu kan niet plaats grijpen, of er
ontstaat weer zekere worsteling om den mees-
ten invloed uit te oefenen.
Wil nu de *Kerk. Cour.* dit kwaad bezwe-
ren, laat ze, even helder als nu de toestanden
onder de oogen ziende, zich dan rekenschap
geven van den weg die moet worden
ingelagen, om zulke incidenten onschadelijk
te maken, zonder dat het vrije geestesleven
gedood of de ideale kerkopvatting verloor-
chend wordt.
Maar juist hierin schiet ze te kort.
Schier nooit komt ze op de beginselen.
Bijna nooit zet ze er zich toe, om de gees-
ten in de kerk in het juiste spoor te leiden.
Haar is het liefst, als er maar van alle
kint gezweven wordt, als geen musch op
het dak zich roert, en een stift als der gra-
ven het luide van de alarmklok vervangt.
Dit nu is geen bewijs van kracht naar
van zwakheid.
Het is het oude euvel van het *kerkelijk*
conservatisme.
Vrede best, zij het al dat onderwijl de fun-
damenteelen ondermijnd worden.
En zoo is het niet alleen met haar, maar
evenzoo is het met de *Hervorming* en met
de confessioneele organen.
Niemand wil iets, omdat niemand weet
wat hij wil.
Het leeft alles op zien komen, in afwach-
ting van wat de ontlasting van het kruisend
zwerk brengen zal.
Dat wij in dit oordeel niet alleen staan,
blijkt reeds uit de *Geld. Kerkbode*, die even
pittig als ernstig, onder den veelzeggenden
titel van *Bezuken*, er dit van zegt:

De. Smitz uit Nijmegen had den moed ge-
toond, om het koninklijk verzoek te weigeren,
dat, helans, van hem vergde, zijn beurt, waar-
onder de Koninginnen wenschten op te gaan,
af te staan aan een modernen collega.
Nu echter schreef de kerkeraad van Nijmegen
aan H. M. de Koninklijke-Regentes, dat deze
predikant "de wijzen heeft, waarop [Harr]
Majesteits schrijven werd beantwoord" en "niet
algemeen stemmen *ondermijnd* die kerk-
raad H. M. te verzoeken, zijn verontschuldiging
te willen aannemen; alom de goddiensttoe-
stening op 10 Mei te willen bijwonen en alom
den kerkeraad te willen doen kenbaar maken
ouder wiens gehoor H. M. alsdan wenschen
op te gaan. De dienstdoende predikant verklaart
zich alsdan gaarne bereid, zijne predikatie
met de meeste bereidwilligheid af te staan aan
den predikant, dien het H. M. behagen zal aan
te wijzen".

De kerkeraad teekent zich: Uwe Majesteits
gehoorzame onderdanen.

Arme Koningin, voor wie een z. n. Raad van
Christus' kerk zich zoo vernedert.
Arm volk van Nederland, waar zoo het *gezag*
samenwerkt om alle *gezag* te ondermijnen.
Arme Ds. Smitz, die eindigt met zoo te knip-
pen. Is er dan niemand in den ganschen kerk-
raad, waarin toch ook Ds. Hoogenhuyzen zit,
die iets meer voelt voor de koningseere van
den eenigen Koning over zijn durgekochte
kerk?

En dit wegwerpen der kerkelijke eere geschiedt
onder het oog van Rome. Waarlijk — de
Synodale organisatie voert, dat ambtsbesef kent
veelen tot vele sonden!

Gelijk uit de *Hervorming* blijkt, zijn ook
de Modernen onder elkander over dit con-
flict aan het haspelen.
Maar hoofzaak is en blijft, dat de Ned.
Herv. kerk de eere van het Protestantisme
te midden eener Roomsche omgeving heeft
weggeworpen.
Zoodra aardsche (vorstelijke) personen in
het spel kwamen, raakten de verlegen heeren
de kluts kwijt, en om den Koning der kerk
die in de hemelen is, dacht niemand.

Onjuiste aanklacht.

Naar aanleiding van de *Verklaring*, die
de heer W. Hovy onlangs publiceerde, schrijft
Dr. Schot van Hardenberg in de *Overrijck-
sche Kerkbode* dit:

Zal nu de kleine groep, die zoo stout, en
voor mij althans ook aanstootelijk sprak, te-
reden wezen? Er werd uitgezwaaid in gloeiende
taal, dat men ongerust was over de juridische
faculteit. De *Heraut* bovendien deelde nog mede,
dat er een geschil bestond en dat curatoren zich
er al mede bemoeide hadden.
En nu komt deze verklaring. Zal dan die zoo
plotseling en voor slechts korten tijd uitbrekende
brand, hierdoor geheel gebluscht zijn? Deze
verklaring is, de stijl en woordenkeus wijst het
duidelijk uit, gesteld door Dr. Kuypers.
Heiligen zij, behalve wat men reeds wij, eigen-
lijk komt zeggen, is te vinden in het slot waar
staat dat de *verga*, hoe voor het onderwijs in
het gemeen en voor de onderscheidene vakken
alzonderlijk te verwerklijken zij, dat dit geheel
en uitsluitend op den grondslag der Gerefor-
meerde beginselen zal rusten van nu voortaan
een onderwerp ook van hun gemeenschappelijk
onderzoek zal uitmaken.

Voortaan zal er ook *gemeenschappelijk* on-
derzoek zijn.
Dat is het nieuws hetwelk ons wordt gebracht,
en daarin wordt tevens medegedeeld, dat tot op
heden dat *gemeenschappelijk onderzoek* dezelfde
zaak heeft ontbroken.
Wij meenden in onze goedgelovigheid, dat
het er al lang zoo geweest zijn, maar moeten
nu onze oogen wel gelooven.
Het staat daar duidelijk in die verklaring, dat
het nog steeds er niet was.
Hoe goed was men er toe in de gelegenheid!
Hoe begerlijk zoude het hebben moeten toe-
schijnen!

Maar het was er dan nog maar niet. Zou
dan niet kunnen worden gevraagd: Aan wie de
schuld? Of is hier geen schuld? Heeft hij, die
het eerst en zeer helder zag dat zulk een ge-
meenschappelijk arbeid noodig was, toen ge-
tracht *gemeenschappelijk* te handelen?

In bedekte termen, maar toch tamelijk
doorzichtig, wordt hier de schuld van de
nog steeds bestaande spanning aan Dr.
Kuypers gegeven.
Hij, zoo is der *langen Rede* *uwer Sinn*,
zag reeds lang in, dat een gemeenschappel-
ijk onderzoek noodzakelijk was, en toch
stak hij geen vinger uit, om hiertoe te
geraken.
Alzoo op hem de *eerste steen*.
Deze bedekte aanklacht van Dr. Schot
doet ons leed, omdat ze ons noopt te zeg-
gen, wat we anders liever verzwegen had-
den, t. w. dat deze aanklacht *te eenen male*
onjuist is.

Zwart op wit, in heel een reeks van stel-
lingen gebracht, zou aan Dr. Schot het
onvraagbare bewijs zijn te leveren, dat Dr.
Kuypers, evenals meer andere collega's, reeds
voor jaren, meer dan eens, pogingen heeft
aangewend, om tot zulk een bespreking van
de beginselen te komen.
Meer zeggen we hiervan niet.
Dr. Schot acht dat hij, de zake der
Universiteit aldus besprekende, de tolk is
van de overgrote meerderheid van onze
leden en begunstigers en dat zij die van
eenige bezorgdheid blijf gaven, slechts *een*
klein groepje zijn.
Nu het is begrijpelijk, dat hij, in die voor-
stellige afzende, vonnis strijkt, op een
wijze, die voor den kenner geen oogenblik
steek houdt.
Ten overvloede werpt hij in zijn jongste
nummer nu reeds *den tweeden steen* op Prof.
Dr. Rutgers.
Voor wien zal de derde zijn?

**Een trouwe broeder
heengegaan.**

Dit nummer van ons blad mag niet ver-
schijnen, zonder dat een woord van dank-
bare nagedachtenis zij gewijd aan onzen
broeder De Jong, die in Amsterdam aan
het hoofd der grootste Gereformeerde school,
we durven haast wel zeggen aan de grootste
Gereformeerde school in ons vaderland,
jarenlang met zoo ongemeen talent en met
zoo kennelijk zegen arbeide.

Hij timmerde niet aan den weg, en be-
hoorde niet tot die mannen in de plaatsen
der eere, wier naam heel het land door
weerklinkt.

Maar juist onder mannen, gelijk hij, van
den tweeden rang, als we ons zoo mogen
uitdrukken, belijft het God den Heere niet
zelden ons van die uitnemende karakters,
van die heldere koppen, van die trouwe
broeders te schenken, die de kracht van het
werk, dat in 's Heeren naam ondernomen
wordt, zoo ongemeen verhoogen.
Zoo is het op maatschappelijk en staat-

kundig gebied, maar vooral op het gebied
van het onderwijs.

Onder onze broederen onderwijzers hebben
we zoo uitnemende mannen, die in stilte
maar met een trouw die boven onzen lof
is, hun taak vervullen, kracht zoekend
in het gebed, al de energie van hun hart aan
de taak wijdend, waartoe hun God hun ge-
roepen had, en die aldus voor breede kringen
van onze bevolking een zout zijn dat
het bederf weert.

En zulk een broeder was onze De Jong.
Gemind op zijn school, op de handen
gedragen door zijn onderwijzers, door de
ouders der kinderen geliefd, en in heel de
buurt waar zijn school gevestigd was, ge-
eerd als een vraagbaak en leidraad, in wien
men van alle kant zoo vast vertrouwen
stelde.

Zulk een man op betrekkelijk niet ouden
leeftijd te moeten verliezen is een harde
slag voor het Christelijk onderwijs te An-
sterdam, en moeilijker zal het zijn, zijn plaats
zoo te vervullen, dat straks het gemis niet te
zeer gevoeld wordt.

Toch klagen we niet, en zuchten niet als
die geen hopen hebben.
De Heere onze God is vrijmachtig in
wat Hij geeft, en in wat Hij van ons neemt.
En daarom Hem de lof en de eere voor
wat Hij zoo rijk en zoo mild in dezen trou-
wen broeder geschonken had.

Kuypers.

Uit de Pers.

Van "stijl" gesproken; niet onwaardig is wat
Da. Gispin in de *Basin* schrijft over Calvi-
nisten, die van den *Catholischen stijl* niet weten
willen.
Hij zegt er dit van:

Een paar maanden geleden liep ik met een
ambiguïteit uit een andere stad langs een fraai
Roomsch gesticht, een indrukwekkend stuk bou-
kunst. Mijn ambiguitie van buiten, wien het nu
aan opmerkinggave noch aan wijzegeerig nadenken
ontbreekt, werd dadelijk getroffen door den indruk
dien dit gebouw maakt, en reidde ja, de Room-
schen hebben stijl!

En daarop is meermalen de aandacht gevestigd,
ook waar t geldt de bouwwerken, die aan het
ministerie in den Haag worden ontworpen en van
Rijkswaag worden uitgevoerd. Het Rijksmuseum
te Amsterdam en het Centralraatsgebouw zijn er
heel anders uit dan b. v. het Paleis op den Dam
of de Westerkerk der Ned. Herv. Gemeente. Men
vergelijkt, om ons te noemen, maar eens de
grootste beeldhouwwerken van het Paleis met
de gekleurde en vergulde poppetjes van het Rijks-
museum, en men ondacht dadelijk *een anderen stijl*,
die in beide bouwwerken zich openbaart.

Doch hierover wilde ik eigenlijk niet schrijven,
maar gebruik het slechts als een aanloopje om tot
mijn doel te komen.

Ik wilde u eenvoudig zeggen, dat veel onaan-
neemheden in ons kerkelijk leven daaruit ontstaan,
dat de geestelijke bouwstijl der Calvinistische vade-
ren zoodanig in het vergeetboek is geraakt, dat iemand
die er de aandacht op vestigt en er naar streeft
dien stijl weder in eere te brengen, spoedig hoort,
dat hij een *driver* van nieuwheden is, dat men van
al die nieuwigheden niets moet hebben, dat
men 't met het eenvoudige volk houdt, dat van
nieuwe leerlijnen en nieuwe gebruiken niet ge-
diend is.

De Roomschen hebben stijl. Zij kunnen bouwen,
en bouwen zooda zij bouwen, omdat zij een ge-
bouw in hun geest hebben, dat zij in de vormen
der stoffelijke bouwkunst symboliseren en uit-
drukken.

En ook de oorspronkelijke Calvinisten hadden
stijl. De vaders van Wezel en Emden en Dordt
hebben niet maar, op goed geluk af, eenige be-
ginselen gemaakt en een reglement aangenomen,
maar grondig geleerd en architectonische lijnen
getrokken, waardoor met alleen een solied, maar
ook een schoon gebouw vrees; een Gerefor-
meerde kerk, die positief krachtig en welsprekend
tegenover de Roomse kerk en haar stijl staat.

Het Paleis op den Dam staat daar nog altijd
ongeschieden als een wonder der bouwkunst, en
de groote receptiezaal, naar men zegt de hoogste
zaal van de gansche wereld, wier majestueus ge-
weld zonder pilaren of enig ander steunsel ge-
dwaald wordt, is nog onvervuld en onbewogen de-
zelfde, als toen zij het eerst betreden werd, de
bewondering opwekkend van landgenooten en
vreemdelingen.

Maar met de Gereformeerde kerk is het anders
gegaan. Zij is gebleven en verknocht, door veler
opzichten, die met veripet en verguld het
moet wilden maken, en intusschen haar beroofd
hebben van gedaante en heerlijkheid.

En wel is restauratie meer dan eenmaal be-
proefd, maar altijd zonder een gevolg, dat beslis-
send was. Men is den stijl kwijt. In die enkelen,
die den stijl der vaders bestudeerd hebben en
bevoegd zijn te zeggen: zoo is de stijl en zoo moeten
we bouwen of verbouwen, vinden den felsten tegen-
stand, niet van de Roomschen, maar van het nakroost
der Gereformeerde voorgelichten zelf, den felsten
tegenstand van hun eigen broeders.

Door den loop der omstandigheden, en ook
door den invloed der ambtelijke, die het maats-
chappelijk leven meer en meer gijp beheerschen,
bestaan de Gereformeerde gemeenten of kerken
bija geheel uit architecten. Eenvoudige werklieden
zijn in de minderheid en worden zeldzaam.

Vandaar het verschijnsel, dat men zooveel aan-
merkingen hoort op den bouwstijl van Wezel en
Emden en Dordt, en van de volkomen machte-
loosheid om er iets beters voor in de plaats te
stellen.

Indien gij dan hoort van scheuringen en geruch-
ten van scheuringen, zoo verwonder u niet. Want
deze dingen schijnen te moeten geschieden, naar
het rechtvaardig en ondoorgedrukt oordeel Gods
over ons, al zijn ze ook in strijd met des Heeren
geopenbaarde wil.

Naarmate de Gereformeerde kerk in ons land,
als *publieke kerk*, meer afneemt en geruïneerd
wordt, neemt het verenigingsleven in omvang en
bloot toe. Welk fatsoenlijk, met den tijd meeleven
mensch, of ernstig Christen is niet lid van een of
meer verenigingen? Sinds 1855, toen we een wet
kregen op het recht van vergadering en vereeni-
giging, is het verenigingsleven sterk ontwikkeld,
en geen maand gaat er schier voorbij, of de *Staat-
smaats* bevat de Koninklijke goedkeurende Statuten
van een nieuwe vereniging. Al die verenigingen
hebben natuurlijk een goed doel, en daarom mag
dat stroven niet afgekeurd worden, want wie mag
het goede tegengaan?

In de vorige week zijn we weder eens verenig-
rijke geworden, die onvolkomen denken
doet aan art. 55 der Dordtsche Kerkenordening.
Deze vereniging stelt zich ten doel, de uitgave te
bevoornden van goede, Christelijke lectuur voor
kinderen en jongelieden. Opdat niet rijp en groen
aan de markt gebracht en, zonder nauwkeuring
onderzoek, door de pers aanbevolen worde, wij men
het werk van schrijvers en uitgeverij vooraf,
daarvoor bevoegde personen, doen onderzoeken. De
uitgeverij zullen dus, om aanbevelingen te verwe-
ven, voortaan hun uitgaven naar de Commissie
moeten zenden, gelijk de goud- en silversmeden
hun werk naar de keurkamer, en geestelijke
gebede te worden, alvorens het in de magazijnen
mag worden opgenomen en ten verkoop aange-
boden.

Dat zulk een controle eene goede zijde heeft,
zal, dunkt mij, menigkeits betwist kunnen worden.
Maar ook hieruit blijkt weder, hoe ver de vaders
zagen en welken practischen blik zij op het leven
hadden.

Vooral den wensch dat de *inopportheid*, maar
ook de *inattentie* der Engelsche Methodistische
kinderliteratuur, moge gestuit worden, deelen we
geheel.

Laat liever onze Calvinistische vrouw van de
Engelsche dames leeren, wat toewijding en
liefde vermag, om ook aan onze kleinen lec-
turer naar hun jaren te verschaffen, maar laat
zij het dan doen in degelijk Calvinistischen
geest.

O. a. daarin dat het kind haar niet een Joden- of
Heidenkind zij, tot tijd en wijle het zich be-
keert, maar dat het 'in Christus geheiligd',
'erigenaam des koninkrijks' en met den Doop
'bezegeld' is.

Kuypers.

Buitenland.

Duitschland. De broedergemeente
en de Ritschlianaanse school.

De beweging, die ontstaan is door het geschrift
van den predikant Kintzer, leeraar van het
Bazelsche Zendinggenootschap, over 'het recht
en het onrecht der Bijbelcritiek', schijnt nog
niet tot stilstand te willen komen. Er verschijnen
allerlei betuigingen voor en tegen Kintzer en
ook wordt menige pijl afgeschoten op de leiding,
die in Bazal aan de Zending gegeven wordt.
Onlangs is nu ook het bestuur van de broeder-
kerk (Herrnhuters) in deze zaak betrokken.
Twee in Württemberg gestationeerde broeders
hadden medegedeeld, dat men in de broeder-
gemeente van oordeel was, dat Kintzer, en de
andere leeraars van het theologisch seminarium
de z. g. moderne theologie waren toegedaan, of
liever voor aanhangers van Ritschl moesten ge-
houden worden. Zij verzochten daarvoor van
'Unitas-Aeltesten-Konferentie' opheffing. Ge-
noemd lichaam liet zich niet onbetuigd en gaf
een 'open brief van de directie van de Evan-
gelische broederkerk in deze zaak het geschrift van
Kintzer over Bijbelcritiek' in het licht.

In dit geschrift wordt er op gewezen, hoe de
Generale Synode in 1880 uitsprak, dat de He-
ilige Schrift erkend moet worden als 'de enige
en beslissende bron voor geloof en leven' en
als 'de openbaring Gods aan de menschen'.
Daarin ligt volgens de hoofden der broederge-
meente het beginsel van zijne inspiratie. Daaren-
tegen wil de broedergemeente niets weten van
eene vaststelling omtrent den aard en de wijze,
als ook van den omvang van de inspiratie,
reeds daarom, wijl in de Schrift zelve daarvoor
geen getuigenis te vinden is. Zij ziet daarom
in de leer van de woordelijke inspiratie eene
opvatting, die zich in den loop der tijden in de
Christelijke kerk gevormd heeft, en kan in het
vasthouden of prijsgeven der leer geen kenteek-
ken voor geloof of ongelooft vinden.

Zij dunkt daarom ook onder de leeraars en
leeringen van haar theologisch seminarium te
Gnadensfeld zeer verschillende opvattingen van
het inspiratiebegrip en verlangt van allen alleen,
dat zij zich geloovig en consistentieus zich aan
de Schrift zullen onderwerpen, als aan de bron
van ons zaligmakend geloof. Maar zij kan niet
verwigen, dat er onder de jongere theologen
menigvouden te vinden is, die 'voor dit oogenblik'
zich niet onder de Schrift buigen kan; maar
zij geloof in dit geval geduldig te moeten af-
wachten, tot 'de tucht des Geestes, dezulken in
het verdere leven binnen de perken des ge-
loofs terugvoert, of in een ander geval hen
noodzakelijk zal, eene gemeente te verlaten, di
toe heden nog vast op den bodem van het Bij-
belsch geloof staat'.

Schoon de broedergemeente tegen de bui-
tenopzichten van de moderne theologie strij-
den wil en moet, toch wil zij in den strijd voor
tegen Kintzer geen partij kiezen, daar het
daarbij gaat over onderscheidene leeropvattingen,
en het haar beginsel is zich niet te mengen in
twisten over leer en beginselen, maar veel meer om
de eenheid, d. i. de geesteseenheid des geloofs
bij alle leersverschillen te verkondigen en te
beoefenen. 'De Heere heeft de broedergeme-
ente juist daarvoor gezet, dat zij eene plaats
zij, waarin boven alle leerwisten, die de Christen-
ten en geloovigen van elkander vervreemden,
hooggehouden worde de eenheid des geloofs,
de vredeband der liefde, de eene zalige hoop
van het hemelrijk'.

Ook wordt in genoemd stuk nog de vraag
ter sprake gebracht, of de leeraars te Gnadensfeld
zouden onderscheid tot de 'Ritschlianen' te
maken zijn. In letterlijken zin, zoo zeggen de
Aeltesten, kunnen zij niet alzoo genoemd worden;
wel hebben zij zich vele wetenschappelijke be-
schouwingen van Ritschl, zoowel als van de
nieuwere historisch-kritische richting eigen ge-
maakt, met het behoud van het geloovig stand-
punt van de broedergemeente, maar vele jongere
theologen neigen tot eene richting, die ons niet
verenigbaar schijnt, met hetgeen de Heilige
Schrift als geloof bevattend leert. De broeder-
gemeente loopt in dezen strijd op den Heere,
die tot de overwinning leiden kan.

Onze lezers kunnen uit dit alles zien, hoe in
den grond der zaak de vertegenwoordigers der
broedergemeente eene positie hebben ingenomen,
die het voortwoekeren der Ritschlianaanse be-
grippen moet bevorderen. Wij vreesden, dat de
jaanuarijke gevolgen dezer houding zich weldra
zullen laten gevoelen en dat de sympathie der
Christenen voor de Bazeler Zending zeer zal
verlaagen.

— Nog iets over het plan tot
stichting eener vrije theolo-
gische faculteit.

Het plan tot het stichten eener vrije theolo-
gische faculteit is door den president van den
opperkerkeraad Dr. Barkhausen, gelijk wij me-
dedeelden, zoo scherp veroordeeld, dat zij, die
het opperden, allen moed hebben verloren. Het
schrijven van Dr. Barkhausen, waarin de ge-
dachte van eene vrije theologische faculteit
zoover mogelijk wordt weggeslingerd, waarin
er zelfs dreigingen worden gezet tegenover Von
Rodelschwing, die daarvoor durfde reppen, is
gepubliceerd, en dit geeft aan de *Deutsche Ev.
Kerkenschool* aanleiding, om daarover den
hooggeplaatsten kerkman te kapitelen. Dit doet
ons engeogen, en het is ons een bewijs, dat niet
alleen in Duitschland's kerkelijke wereld de
moedigheid het hoofd buigen, wanneer een mach-
tebbende heeft gesproken.

De inhoud van het schrijven van Dr. Barkhausen
is dan ook weinig geschikt, om de ontruste con-
scientien tot rust te brengen. 'Hoogst bedenke-
lijk en noodlottig' noemde hij de gedachte
van Von Rodelschwing. Maar geen woord laat de
president van den opperkeraad hooren over
het noodlottige en hoogst bedenkelijke, dat elk
jaar van de universiteiten eene reeks jongelieden

in den dienst der kerk treden, die de ongelooft-
theorien, door hunne hooggeleerden ingeprent,
nu ook in de gemeente gaan verkondigen. Dr.
Barkhausen verklaarde, dat hij het oprichten
van eene vrije theologische faculteit met alle
de hem ten dienste staande middelen zou tegen-
gaan; doch hij zeide niet, wat hij dan doen
zou, om de bestaande theologische faculteiten
te verbeteren. Alle waardeering zelfs van de ge-
dachte waarvan het plan van Von Rodelsch-
wing uitgegaan is, wordt gemist.

Overigens kan genoemd orgaan het plan tot
het oprichten eener vrije theologische faculteit ook
niet toejuichen, al geeft de redactie ook toe, dat
de toestand van de opleiding tot den dienst der
Evangelische kerk in Pruisen allertreurigst moet
genoemd worden. Men gevoelt het zeer goed:
*alleen eene vrije kerk kan eene vrije universiteit heb-
ben*, en men heeft dit ook rond en ruiterlijk uitge-
sproken. Ook vrees men, dat, gelijk thans de toe-
stand is, mannen en middelen voor zulk eene vrije
theologische faculteit ver te zoeken zijn. Maar wat
dan te doen? Men wil tegen de doolleele strij-
den in de verschillende Synoden; men zal de
staatsregering toeroepen, dat zij het niet ver-
antwoorden kan, de kerk der reformatie te hel-
pen verwoeten; men zal van de kerkbesturen
eischen, dat zij zeer scherp zijn bij het geven
van hunne adviezen in zake het benoemen van
professoren in de theologie. Dalgene waar 't
het meest op aankomt is, dat de minister van
onderwijs de leerstoelen bezet. Men houdt er
zich van overtuigd, dat de gebeurtenissen der
laatste jaren de regering aanleiding geven aul-
len voor de theologische faculteiten in de toe-
komst met grootere zorgvuldigheid de mannen
uit te kiezen, van wie men kan zamenvaen, dat
zij de ware wetenschap met de pietet vereeni-
gen, welke de geschiedenis der kerk en de open-
baring eischen.

Zoo zoekt men zich zeive in slaap te wiegen
en bedriegt men zich. De kerken worden in-
middels verward door het Ritschlianisme, dat
niet anders is, dan een nieuwe en zeer gevaar-
lijke vorm van het oude, nu van zijn
inigheid ondane *pietisme*, rationalisme. Wij
meenen, dat het Ritschlianisme daarom zoo
gevaarlijk is, omdat het niet zoo duidelijk
aanvankelijk is opgetreden tegen de beginselen
der kerk, maar onder de stroomst klinkende
termen haar heeft ondermijnd, en eene in den
laatsten tijd het masker begon af te werpen en
zich een weinig in zijne ware gedaante heeft ver-
toond, door tegen de twaalf artikelen, de fun-
damentele beginselen der kerk, den strijd aan
te binden. Het komt ons voor, dat, zulen de
mistaanden, die in Pruisen en geheel Duitschland
bestaan, niet eeng gevolg worden bescreven,
daarom eene vrijgemaakte kerk en vrije univer-
siteiten noodig zijn.

Frankrijk. Ferdinand Brunetiere
over het bankroet der wetenschap.

Den 27sten November van het vorige jaar
werd de heer Ferdinand Brunetiere, lid van de
Fransche academie, door den paus in eene par-
ticuliere audientie ontvangen. Wat hij met Leo
XIII besprak is niet uitgelekt; wel meende de
bekende schrijver in een artikel in de *Revue*
des deux Mondes zijne overdenkingen, naar
aanleiding van zijn bezoek aan het Vaticaan, in
geschrift te moeten brengen. Dit artikel heeft
nu groot opzien gebaard, omdat er niets meer
en niets minder in betoogd wordt, dan dat de
hooggeroemde wetenschap bankroet is geslagen.
Men vergaane ons van het geschrift (*) dat
inmiddels voorzien van aantekeningen afzon-
derlijk is gedrukt, een overzicht te geven.

De schrijver wijst er in zijn aanhef op, hoe
voor korten tijd 'de geleerde ongelooftheid'
doorging voor superioriteit van geest. Men wilde
wel van den godsdienst weten als van een be-
langrijk verschijnsel, en reukende ook wel niet
den godsdienst als een factor in de ontwikkeling
der menschheid. Men meende zelfs in dit op-
zicht boushien de Voltaire's en Diderot's te staan,
die zoo heftig 'in hun anti-Christelijke polemiek'
konden zijn. Maar de hedendaagsche school van
Comte houdt het er toch voor, dat de goddi-
ensten niet anders zijn, dan de geauverde
overblijfselen van het bijgeloof. Elke vooruit-
gang op intellectueel gebied heeft ten gevolge,
dat het bovennatuurlijke inkrimpt. De toekomst
behoort aan de wetenschap, dacht men.

Dit werd in 1893 uitgesproken. Daartegen-
over wil Brunetiere handelen over 'het bank-
roet der wetenschap'.

De wetenschap beloofde — het werd door Renan
uitgesproken — 'dat zij steeds het enigste middel den
mensch zou bieden, om zijn lot te verbeteren',
en daarin is zij te kort geschoten, al erkent Brunetiere,
dat de scheikundigen en de natuurkundigen
grote vorderingen op hun terrein maakten. Maar
schoon de beoefenaren der natuurkundige weten-
schappen beloofd hebben, dat er geen 'mysterie'
meer zijn zou, zoo is het duidelijk, dat zij niet alleen
de raadselen den levens niet opgelost hebben,
maar dat zij ze ook nooit zullen oplossen.
Zij zijn zelfs onmachtig, om behoortijk de vraag-
stukken omtrent den oorsprong van den mensch,
de wet voor zijn gedrag, en zijn toekomstige
bestemming ook naar te stellen. Het onken-
bare omringt ons, het neemt ons gevangen en
sleept ons mede. Al heeft Darwin wellicht ge-
lijkt, wanneer hij beweert, dat wij van de apen
afstammen, wat weten wij dan nog van de
eigenlijke kwestie van onzen oorsprong? 'In
de Mozaïsche hypothese der schepping', zegt
Häckel, verzoeken zich twee der belangrijkste
fundamentele voorstellingen van de evolutie-
theorie met eene verwonderlijke helderheid en
eenvoudigheid'. Maar de 'Mozaïsche hypothese'
zoo voegt Brunetiere er aan toe, geeft ons een
antwoord op de vraag, vanwaar wij komen,
en de evolutie-theorie, noch de anthropologie,
noch de ethnographie noch de linguïstiek zullen
ons ooit een antwoord geven op de vraag: wat
wij zijn. En toch heeft Renan eenmaal gezept:
Ik ben overtuigd, dat er een wetenschap van
de oorsprongen der menschheid is, die eenmaal
niet door afgetrokken bespiegeling, maar door
wetenschappelijke navorching zal opgebouwd
worden. Maar wij kunnen er ons van overtuigd
houden, dat de exacte wetenschappen het ons
niet zullen zeggen. Wat is de oorsprong van
de taal? Wat is die van de maatschappij? Wat
is die van de zedelijkheid? Allen, die in deze
euw getracht hebben hierop een antwoord te
geven, hebben jammerlijk schipbreuk gele-
den, en zullen altijd schipbreuk blijven; en dit,
omdat men den mensch niet zonder de zede-
lijkheid, zonder de taal of buiten de maats-
chappij begrijpen kan en daardoor de elemen-
ten, die noodig zijn voor hare beantwoording,
aan de competentie en aan de methoden der we-
tentenschap, onttantpen. Nog minder kunnen de
natuurkundige wetenschappen de vraag *waar
wij heengaan?* uitmaken? Wat hebben de anato-
mie en de physiologie ons geleerd omtrent onze
bestemming? De onderzoekingen en ontdekkin-

(*) Ferdinand Brunetiere: *La Science et la Religion*. Paris: Librairie de Firmin-Didot et Cie.